

Az állami felelősség a szociális biztonság megteremtésében, különös tekintettel a szociális törvény 2022 őszi módosítására

**"Pódiumbeszélgetések - az online térben is - Minőségről"
EOQ Magyar Nemzeti Bizottság**

DR. CZIBERE KÁROLY

FŐIGAZGATÓ

REFORMÁTUS SZERETETSZOLGÁLAT

CZIBERE.KAROLY@REFORMATUS.HU

Bemutakozás

1997 óta a szociális ágazatban

1997-98: Népjóléti Minisztérium

1998-2000: Miniszterelnöki Hivatal,
főtanácsadó

2000-2001: Szociális és Családügyi
Minisztérium, miniszteri biztos

2001-2005: Nemzeti Család- és
Szociálpolitikai Intézet, főigazgató

2004- Euro-Régió Szociális Szakmai Közösség
Közhasznú Egyesület, alapító tag

2005-14: MRE Szeretetszolgálati iroda,
irodavezető

2005-10: Országos Szociálpolitikai Tanács, tag

2009-2014 és 2018-: Szociális Klaszter
Egyesület, alelnök

2011: A Nemzeti Szociálpolitikai Konceptió
szerzője és szerkesztője

2014-: Károli Gáspár Református Egyetem,
címzetes egyetemi tanár

2014-18: szociális ügyekért és társadalmi
felzárkózásért fel. államtitkár

2018- szociális vezetőképzés, Károli Gáspár
Református Egyetem

2020- elnök, Tempus Közalapítvány

2021- elnök, Magyar Református
Szeretetszolgálat

2022- főigazgató, Református
Szeretetszolgálat

2022- egyetemi docens, Károli Gáspár
Református Egyetem

Érdekes nyilatkozatok

„A szociális törvény módosítása alapvetően rengetheti meg a közjó egyre eredményesebb megvalósítására törekvő magyar társadalmat. Az emberek azért szerveződnek társadalomba, mert jól tudják: csak másokkal együttműködve képesek a teljes emberi élet megvalósítására, az egyének közti társadalmi különbségek csökkentésére, a mindenki számára elérhető biztonság megteremtésére. Ezt a társadalmi konszenzust látszik felborítani az a törvény, amelynek eredeti funkciója az emberi méltóság mindenki számára való garantálása lenne.

A módosításnak az a kijelentése, hogy „az egyén szociális biztonságáért elsősorban önmaga felelős” elhárítja a közösség, a társadalom, a kormányzás, a politika bárminemű szerepét, felelősségét a rossz szociális helyzetek kialakulásában. Azt üzeni, hogy a problémák az egyén szintjén keletkeznek, ezért neki is kell a megoldást megtalálnia. Ez nem más, mint manipuláció, ugyanis a problémák a társadalom szintjén keletkeznek, csak aztán az egyén szintjén jelentkeznek.

Ez az új, neoliberális paradigma totálisan szembefordul a keresztény értékrenddel is. A keresztény tanítás szerint a hátrányos szociális helyzetek kialakulásának okai elsősorban a társadalom hibás működésben, a rossz kormányzásban rejlenek. A módosítás azt mondja ki határozottan, hogy csak az egyén önmaga felelős saját megélhetéséért.”

Takács Imre: Törvényes manipuláció. Népszava, 2022. október 25.

Érdekes nyilatkozatok

Paradigmatikus változásnak nevezte a törvényt módosítást, de ha megnézzük a Fidesz-kormányok társadalompolitikai intézkedéseit az elmúlt bő 12 évből, akkor azokból logikusan következik a mostani módosítás.

Valóban következik az eddigiekből, ilyen értelemben tehát inkább egy fokozatos változásról van szó. A szociális törvényt komoly viták után fogadták el 1993-ban. Ebben rögzítették azokat a szociális szolgáltatásokat és juttatásokat, amiket az önkormányzatok kötelessége nyújtani, cserébe normatívát kapnak az államtól. Magyarán közös felelősségük volt az önkormányzatoknak és az államnak. Előbbinek végrehajtási, utóbbinak finanszírozási. A mostani módosítás ezt a logikát fordítja meg: nem az állam feladatát, hanem az egyénét és a családját definiálja elsősorban, ezért mondom, hogy ez egy paradigmaticus változás.

Európában van még olyan ország, amelyben ennyire nyíltan kimondja az állam, hogy csak akkor segít a rászorulóknak, ha nagyon muszáj?

Nem tudok róla, de nem tartom valószínűnek. Németországot tudom ellenpéldaként felhozni. Egy, a magyarnál sokkal kevésbé szekuláris országban az állam az alkotmányban rögzíti, hogy felelőssége van ezen a téren. Sőt, alkotmánybírói döntések alapján még azt is meghatározták, hogy mekkora az az összeg, amit minden rászorulóknak meg kell kapnia. Egyszóval nagyon nem jellemző ez a gondolkodás Európában, de a világon máshol sem. A Fidesz megközelítése, ami az egyén felelősségét hangsúlyozza és az államét minimalizálja, szélsőségesen liberálisnak vagy akár neoliberaisnak is tekinthető.

Eddig is éhen lehetett halni ebben az országban, de most törvénybe is írnák. Mizsur András interjúja Szikra Dorottyaival. Telex, 2022. október 27.

Érdekes nyilatkozatok

„Természetesen igaz, hogy az egyén, a család, a település és a karitatív szervezetek is kötelesek minden tőlük telhetőt megtenni a beteg, bajba jutott vagy idős emberért. A Biblia is felszólítja az egyént, hogy tisztas munkával tartsa el magát, felszólítja a gyermeket, hogy gondoskodjék az idős vagy beteg szülőről, felszólítja az egyházi közösséget, hogy lehetősége szerint viselje gondját a közösség szegény, idős, beteg tagjainak.

A katolikus társadalmi tanítás a szubszidiaritás elvével pontosan azt fogalmazza meg, hogy amit a társadalomban egy alsóbb szint meg tud tenni a közjó érdekében, azt ne emeljék felsőbb szintre, hanem hagyják meg az alsóbb szint hatáskörében.

Ezeknek az alapelveknek az életre váltása azonban nagy körültekintést igényel. A szociális problémákat az egyén mentális helyzete, krízisállapot, szegénység vagy iskolázatlanság miatt igen gyakran nem tudja megoldani. Gondoljunk csak a szegregátumokban, állami gondoskodásban, mélyszegénységben felnőtt gyerekekre, a fogyatékos személyekre, idősekre.

A nyugati társadalmakban egyre inkább eltűntek a több generációs, egy otthonban élő családok. A legtöbb esetben csak akkor képes a család a rászoruló hozzátartozó rendszeres segítésére, ha kap olyan támogatást, hogy valaki otthon maradjon a beteg, idős hozzátartozóval, vagy ha a család olyan jómódban él, hogy tudnak erre a célra ápoló személyzetet fizetni.”

Székely János megyéspüspök, Magyar Kurír, 2022. október 30.

2. § A szociális ellátás feltételeinek biztosítása - az egyének önmagukért és családjukért, valamint a helyi közösségeknek a tagjaikért viselt felelősségén túl - az állam központi szerveinek és a helyi önkormányzatoknak a feladata.

A benyújtott változat

---

2. § (1) Az egyén szociális biztonságáért elsősorban önmaga felelős.

(2) Ha az egyén a szociális biztonságának megteremtésére önhibáján kívül nem képes, abban – anyagi lehetősége és személyes képessége arányában – a hozzátartozó kötelessége segíteni.

(3) Ha az egyén megélhetése önmaga és a hozzátartozók által nem biztosítható, a lakóhelye szerinti települési önkormányzat gondoskodási kötelezettsége áll fenn.

(4) Az állami támogatásban részesülő karitatív szervezetek feladata a szociális biztonságban nem élők felkutatása és – erejükhöz mérten történő – segítése.

(5) Ha az egyén szociális biztonsága a (4) bekezdésben foglaltak ellenére nem teremthető meg, annak biztosítása az állam kötelezettsége.”

Az alkotmányjogi keretek – 2011 előtt

Alkotmány 2011 előtt:

70/E.§ (1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények rendszerével valósítja meg.

Az alkotmányjogi keretek – 2011 után

Alaptörvény 2011 óta:

XIX. cikk

(1) Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.

(2) Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg.

(3) Törvény a szociális intézkedések jellegét és mértékét a szociális intézkedést igénybe vevő személynek a közösség számára hasznos tevékenységéhez igazodóan is megállapíthatja.

(4) Magyarország az időskori megélhetés biztosítását a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával és önkéntesen létrehozott társadalmi intézmények működésének lehetővé tételével segíti elő. Törvény az állami nyugdíjra való jogosultság feltételeit a nők fokozott védelmének követelményére tekintettel is megállapíthatja.

A szociális biztonságért viselt felelősség az Alkotmánybíróság gyakorlatában

---

295/B/2002. AB-határozat szerint: A szociális ellátás kiegészítő jellege nyilvánul meg abban a társadalmi elvárásban is, amely az egyén öngondoskodására számított az egyén saját, illetve az eltartásáról gondoskodni köteles család vagyona erejéig.

A közösség által biztosított támogatás ott kapott szerepet, ahol az öngondoskodás lehetősége már nem áll fenn.

Az Alkotmánybíróság ezen túlmenően utalt még a tulajdon és a szociális ellátásokra való jogosultság közötti összefüggésre is. Bár fenntartotta, hogy a tulajdonjogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesítette védelemben, ennek nem mondott ellent az az elvárás, hogy az egyén a saját, illetve az eltartásáról gondoskodni köteles család vagyonából szükségleteiről maga gondoskodjon. Az állam – közvetve tehát a társadalom – által nyújtott szociális ellátások az öngondoskodási kötelezettséget nem helyettesítik, csakán kiegészítik.

Keresztény tanítás: magántulajdon, munka, szubszidiaritás

Magántulajdon: A magántulajdon az embernek függetlenséget, rendelkezési szabadságot, önállóságot biztosít. Ezért a legszorosabban összefügg az ember személyi méltóságával és személyiségi jogaival. Megteremti a teret az egyének és családjuk személyes életének saját felelősségű alakításához. (Gaudium et spes, 71) A magántulajdon egyéni funkciója az ember és családja jövőjéről való gondoskodásban nyilvánul meg. (II. Vatikáni zsinat)

Munka: Egzisztenciális védelem. 1Thessz 4,11-12: „Dolgozzatok saját kezetekkel, ne szoruljatok senkire!”

Szubszidiaritás: „Azt, amit az egyén saját kezdeményezéséből és saját erőivel teljesíteni tud, nem szabad tőle elvenni és társadalmi tevékenységhez utalni. Ugyanígy az igazságosságba ütközik, hogy azt, amit a kisebb és alárendelt közösségek teljesíteni és sikeresen befejezni képesek, egy további fölrendelt közösség igénybe vegyen. Quadragesimo anno, 1931.

Felelőségek

A szociális területen számos felelősség létezik.

Ezek telepítése az állampolgár, a család, a civil szféra és az állam között változó.

Felelőségek:

- Gondoskodás - a helyzet „menedzselése”, a segítségük összehozása, erőforrások mozgósítása, stb.
- Szabályozás – Ki a rászoruló? Ki jogosult a társadalom segítségére? Milyen formában?
- Ellátás – Segítségnyújtás (pénzben, természetben, szolgáltatásként) Ki nyújthat ellátást? Milyen feltételekkel?
- Finanszírozás – Kinek kell fizetnie az ellátásért? Mennyit és milyen elv szerint?

Következtetések

A szociális területen 1993 óta létezik a gondoskodási sorrend. (eddig 2.§)

2011 után a kötelezettség-jelleg erősödik: a társadalompolitikákban egyre inkább az állampolgárnak nem csak jogai vannak az állammal szemben, hanem kötelezettségei is a társadalommal szemben.

Pl. Alaptörvény XVI. Cikk (3): A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását.

(4) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.

Pl. Alaptörvény XIX. cikk (3) Törvény a szociális intézkedések jellegét és mértékét a szociális intézkedést igénybe vevő személynek a közösség számára hasznos tevékenységéhez igazodóan is megállapíthatja.

Pl. Ptk 4.196: „Tartási kötelezettsége áll fenn elsősorban a szülőnek a gyermekével és a nagykorú gyermeknek a rászoruló szülőjével szemben.”

Pl. Szt 117/D.§ (1): Ha tartós bentlakásos intézményi ellátás esetén az ellátott jelentős pénz- vagy ingatlanvagyonnal nem rendelkezik, és a térítési díj megfizetését a 68/B. § (1) bekezdése vagy a 117/B. § (1) bekezdése szerint más személy sem vállalja, de az ellátottnak van nagykorú, vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermeke (a továbbiakban e § alkalmazásában: gyermek), a jövedelemhányad - a 117/B. § (2) bekezdése szerinti esetben a más által vállalt személyi térítési díj - és az intézményi térítési díj közötti különbözet (e § alkalmazásában a továbbiakban: díjkülönbözet) megfizetésére az erre irányuló, (2) bekezdés szerinti megállapodás alapján a gyermek köteles.

Pl. szakképzési törvény – 2019. évi LXXX. tv. 71.§ (2): A kiskorú tanuló törvényes képviselője - gyermeke vagy a nevelése alatt álló kiskorú tanuló gazdasági és társadalmi életben való önálló részvétele esélyeinek elősegítése érdekében - köteles gondoskodni arról, hogy a tankötelezettségét teljesített kiskorú gyermeke vagy a nevelése alatt álló kiskorú tanuló kimaradása esetén tizennyolc éves koráig, de legalább egy részszakra megszerzéséig tanulmányokat folytasson.

Javaslat a módosító javaslat módosítására

---

2. § (1) Az egyén szociális biztonságaért elsősorban önmaga felelős.

(2) Ha az egyén a szociális biztonságának megteremtésére **önhibáján kívül** nem képes, abban – anyagi lehetősége és személyes képessége arányában – a hozzátartozó kötelessége segíteni. **(család, tartásra kötelezett?)**

(3) Ha az egyén megélhetése önmaga és a hozzátartozók által nem biztosítható, a lakóhelye szerinti települési önkormányzat gondoskodási kötelezettsége áll fenn.

~~(4) Az állami támogatásban részesülő karitatív szervezetek feladata a szociális biztonságban nem élők felkutatása és – erejükhöz mérten történő – segítése. A karitatív szervezetek (civiliek, egyházak) segítségnyújtása nem kikényszeríthető, kiegészítő jellegű. Ezért nem illeszthető a gondoskodási sorrendbe.~~

(5) Ha az egyén szociális biztonsága a (4) bekezdésben foglaltak ellenére nem teremthető meg, annak biztosítása az állam kötelezettsége.”

A (3) és (5) bekezdés valójában egy: az államnak kell eldöntenie, hogy a szociális felelősségeket hogyan osztja meg a központi és a helyi kormányzatok között.

+Abroncsszabály: szükséges egy keretjellegű szabály, hogy a szociális ellátások biztosításáért az állam általános felelősséget vállal.

A végleges változat

---

(1) **Mindenki felelős önmagáért.**

(2) Ha az egyén önmagáról gondoskodni nem képes, őt – a képességeik és lehetőségeik szerint, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) **rokontartásra vonatkozó szabályai** szerinti sorrendben – a hozzátartozók segítik.

(3) Ha az egyén önmagáról gondoskodni nem képes és a hozzátartozók (2) bekezdés szerinti gondoskodásra vonatkozó kötelességüket nem teljesítik, az egyén lakóhelye szerinti települési önkormányzat jogszabályban meghatározott feltételek szerinti gondoskodási kötelezettsége áll fenn.

(4) Ha az egyén önmagáról gondoskodni nem képes, és a hozzátartozók a (2) bekezdés szerinti, a települési önkormányzat pedig a (3) bekezdés szerinti gondoskodásra vonatkozó kötelességet nem teljesítik, az államnak jogszabályban meghatározott feltételek szerinti kötelezettsége áll fenn.

(5) Az állam és a települési önkormányzat a szociális gondoskodás feltételeinek biztosításával összefüggő feladatainak ellátása során **együttműködik az egyházi és civil szervezetekkel.**

(6) **A szociális intézmények és intézkedések rendszerének kialakítása és működési kereteinek biztosítása az állam és a települési önkormányzat feladata e törvényben meghatározott módon.”**

Véggövetkeztetés

A szociális felelősségek telepítésével nem a felelősségek sorrendje a probléma. Az 30 éve változatlan.

Hanem az, hogy 30 éve nem érvényesülnek, 30 éve csak papíron léteznek.

Mert nem kikényszeríthetőek.

Mert nem garanciális jellegűek.

Mert nem lehet őket jognak tekinteni.

Mert nincs szankció be nem tartásuk esetére.

A szociális szakmának azzal kellene foglalkoznia, hogy akihez felelősség van telepítve, az el is végezze a feladatát ellenőrzött módon, és legyen következménye a feladat el nem végzésének.

Annak érdekében, hogy minden állampolgár, aki címzettje és jogosultja a szociális segítségnyújtás bármely formájának, meg is kapja a segítséget.

Köszönöm szépen a figyelmet!

